

Toppmötesprotester 1968-2002

Folkrörelsestudiegruppens rapport 2002:1

Tord Björk

Innehåll:

Inledning

Toppmötesprotesternas historia

Toppmötesprotester i statistisk jämförelse 1968 - 2002

Deltagarantal och typ av folklig aktivitet vid toppmöten sedan 1968

Kommentarer om statistiken

Olika typer av folkliga aktiviteter

Protesternas politiska innehåll

Största toppmötesdemonstrationerna

Topplista för folkrörelsemöten och NGO-forum parallellt med toppmöten

Massgripande och omhändertagande vid toppmötesprotester i väst

Frihetsberövade i absoluta tal

Andel av demonstranterna som frihetsberövats

Domar för demonstranter/aktivister

Domar totalt för demonstranter/aktivister

Polisskott

Svårigheter med demonstrationstatistik

Polisingripanden

Bilaga 1: Pressmeddelande från Demokratinätet om rapporten

Bilaga 2: Statistik med beräkning som polisen förordar

Bilaga 3: Förkortningar

Inledning

Denna rapport är resultatet av ett långvarigt kunskapssökande inom Folkrörelsestudiegruppen. Det är främst en statistisk jämförelse mellan olika toppmötesprotester. Det finns många sätt att jämföra folkrörelsers aktiviteter vid toppmöten och hur de bemöts. Viktigare än antal demonstranter eller hur många som frihetsberövats är analyser av det politiska resultatet men detta berörs nästan enbart indirekt i denna rapport som inriktar sig på formerna mer än innehållet för toppmötesprotesterna. En statistik över uppgifter om deltagarantal och hur protester bemötts som kan ses som jämförbara är ändå av visst intresse. Det kan ge möjlighet för olika intressen att se vilka möjligheter och begränsningar som dessa folkliga aktiviteter innebär. De stora problem som finns när det gäller att ange siffror för toppmötesprotester kommenteras i slutet av rapporten. Det kan också finnas toppmötesprotester som inte alls finns med i denna sammanställning. Men större demonstrationer och konfrontationer bör ha fått sådan uppmärksamhet att kunskap om dessa har spritts även om protester i liten skala kan ha förekommit vid toppmöten som vi saknar uppgifter om. Denna rapport presenterades i en första version i samband med Demokratinetets bildande i malmö 21 april 2002. Denna version har tagit med en del ytterligare uppgifter och kommentarer om svårigheterna med att få fram jämförbara upplysningar om toppmötesprotester. Den är färdigställd 18 maj 2002. Kommentarer och faktaupplysningar kring toppmötesprotester från läsare är välkomna.

Toppmötesprotesternas historia

Den första kända toppmötesprotesten genomfördes av De Förenade FNL-grupperna, DFFG, på Lidingö 1968 när finansministrar från 10 industriländer träffades. I hemlighet hade demonstrantgrupper förberett sig för att protestera mot att finansministrarna stödde en ekonomisk politik som stärkte USA:s valuta och var därefter viktig för krigöfringen i Vietnam. Man stormade förbi polisen och lyckades ta sig 50 meter från entren på hotell Foresta där ministrarna sammanträdde. Den oppositionella folkrörelsen DFFG hade inför finansministermötet också överläggningar med statsminister Tage Erlander och tågade vid samma tid också sida vid sida med både utbildningsminister Olof Palme och Nordvietnams ambassadör i demonstrationståg mot Vietnamkriget.

1970 blev protesterna mycket mer omfattande vid Världsbanksmötet i Köpenhamn. En större demonstration ordnades av Världsbanksgruppen som också arrangerade möte på universitet om den ekonomiska världsordningen och USA:s krig i Vietnam. Utanför demonstrationen uppstod omfattande kravaller i många dagar. Polisen använde mobila motorcykelenheter som körde in i demonstrantleden och förföljde människor som sökte fly undan. Aktivister kastade molotovcocktails och brände på så sätt upp polismotorcyklar. I mindre skala skedde också kravaller vid Världsbanksmötet i Göteborg 1971 där bl.a. delegater träffades av äggkastning.

Stockholm 1972 blev modell för hela världen

Det första toppmötet någonsin där det organiserades folkliga aktiviteter med motkonferenser och demonstrationer i ömsesidig dialog med det officiella mötet var FN konferensen om den mänskliga miljön i Stockholm 1972. I Stockholm etablerades en form för folkligt deltagande som demokratiserade internationell politik. Denna Stockholmsmodell har sedan blivit ett mönster för andra toppmöten både arrangerade av FN och senare också andra internationella organisationer som Världsbanken, IMF, WTO och EU. Det största folkliga deltagandet och politiska tydliga budskapet bärs upp av demonstrationer, ofta en samlande större gemensam

demonstration. I Stockholm samlade denna demonstration 7.000 deltagare och riktade sig mot miljömordet i Vietnam.

En eller flera motkonferenser ordnas också där många organisationer samlas för att ofta både i gruppdiskussioner och större plenumsdebatter ta upp olika frågor. I Stockholm organiserade de demonstrerande organisationerna Folkets Forum och FN-förbundet tillsammans med Ungdomsorganisationernas landsråd Miljöforum. Sammanlagt deltog ungefär tusen personer på dessa motkonferenser. Bägge dessa alternativkonferenser betonade frågor som arbetsmiljö och USA:s användning av miljögifter i Vietnamkriget. Pådrivande för en självständig kritisk hållning var Folkets Forum och den samlande demonstrationen. Det gjorde att diskussionen på det betydligt mer statligt välfinansierade Miljöforum blev skarp i frågan om befolkningskontroll och särskilt tvångsåtgärder för att minska befolkningsökningen i syd. Även frågan om tillväxtens gränser som lanserades av företrädare för experter och storföretag i Romklubben kritiserades av flera företrädare för tredje världens miljö rörelse som kunde delta tack vare alternativrörelsens kontakter och SIDA-finansiering. Utöver de bredare motkonferenserna ordnades också flera mindre seminarier i olika miljöfrågor och utställningar om urbefolkningar och alternativ teknik.

Ömsesidig dialog fördes också mellan folkrörelser och det officiella mötet. Folkrörelserna kunde framföra sina synpunkter direkt till delegaterna och företrädare för den amerikanska delegationen kom till Miljöforum för en direkt konfrontation kring miljöfrågorna och Vietnamkriget. Friends of the Earth International tillsammans med tidningen Ecologist gav också ut den dagliga tidningen ECO där den officiella konferensen och folkliga aktiviteter togs upp vilket skapade en offentlighet kring alla arrangemang. Det var den enda nyhetskällan för alla på plats och lästes av både officiella delegater, folkrörelseaktiva och journalister. En sådan särskild dagstidning har senare blivit tradition vid många toppmöten, ibland i många olika konkurrerande projekt.

Ett förslag som senare fått genomslag i samband med toppmöten avvisades dock. Förslaget hade stöd i brittiska och amerikanska intressen i FN konferensens sekretariat där många stod nära storföretagen. Det gick ut på att ordna en mäsas där olika frivilligorganisationer fick möjlighet att ställa ut och ordna seminarier i form av en marknad. Svenska regeringen och folkrörelser önskade istället ett mer aktivt politiskt folkrörelseinflytande där ett gemensamt program för Miljöforum kom fram. Det blev i praktiken en möjlighet för De Förenade FN-grupperna och OI kommitteer som bestod av ett 60-tal miljöaktivister från tredje världen och många andra att få genomslag för sina synpunkter i kraft av sakinnehållet och inte hur mycket resurser de hade för att med egna medel ställa ut och ordna seminarier. Miljöforum som uppstått på regeringens initiativ radikaliserades också inte minst av att det fanns ett helt fristående konkurrerande Folkets Forum som kritiserade försök från FN-sekretariatet eller regeringen att styra över folkrörelsernas samarbete.

Lokala aktiviteter sågs också som viktiga. Alternativ Stad ordnade alternativ sight-seeing för journalister och delegater för att visa upp en annan verklighet än den officiella bilden av det miljövänliga Stockholm. Internationellt uppmanade det folkrörelsesamarbete där Alternativ Stad deltog till att ordna internationella aktiviteter lokalt hemma snarare än att komma till toppmötet och delta i folkliga aktiviteter där.

I denna fråga uppstod konflikt med amerikanska aktivister som hoppades på massuppslutning av ungdomar från hela världen vilket knappast infriades alls. De amerikanska aktivisterna från Hog Farm visade sig vara nära knutna till en fond som använts av CIA för att finansiera

verksamhet som skulle avleda protester från politisk verkan. Med stöd av svenska myndigheter fick Hog Farm mycket fria händer att sprida hasch och ordna ett ungdomsläger dit FN-konferensens generalsekretär Maurice Strong kom under mediabevakning och betonade hur mycket han hade gemensamt med ungdomarna. Aktivister från Hog Farm organiserade också aktioner för valar och livet. Man sökte också störa Folkets Forums presskonferenser och slutdebatten på Miljöforum för att hindra kritik av miljömordet i Vitenam. Vid ett tillfälle ingrep man med handgripligt tvång mot en person som sökte föra fram samma kritik på ett offentligt möte på Sergels torg. Dessa amerikanska aktivister befann sig också i första ledet vid de konfrontationer som uppstod när protester av mindre grupper genomfördes vid riksdagshuset där FN-konferensen arrangerades.

Stockholmsmodellen med motkonferens, demonstration, ömsesidig dialog, daglig tidning och mer sällan lokala samtidiga aktioner internationellt slog igenom. Till en början bara vid FN-möten men senare under 1980-talet också i andra sammanhang. Några nya moment har knappast tillkommit sedan dess med undantag av den marknadsinriktade mässmodellen för att organisera frivilligorganisationer och folkrörelser medverkan samt civila olydnadsblockader. Dessutom har kravaller som förekom innan Stockholmsmodellen fick genomslag vid Världsbanksmötet i Köpenhamn åter blivit aktuella.

Marknadsmodellen med en mässa för folkliga organisationer och NGOs har fått en dominerande roll vid många tillfällen med särskilt genomslag under Riokonferensen 1992 där Global Forum samlade 20.000 internationella deltagare och 500.000 besökare medan den största demonstrationen i Rio samlade bara 10.000 deltagare.

Provokatörer som finansierats för att manipulera protesterna vilket skedde 1972 i Stockholm har under lång tid inte funnits eller märkts av. Förrän nyligen då det särskilt vid protester mot Världsbanken i juni 2001 i Barcelona och mot G8 i Genua kommit fram många vittnesuppgifter om sådana fall.

Civil olydnad genom blockad utnyttjades med framgång i samband med ministermötet om hållbar utveckling i Bergen 1990 och i än större skala vid WTO mötet i Seattle 1999.

Under resten av 1970-talet blir det inga mer kombinerade demonstrationer och motkonferenser. Rollen för oppositionella folkrörelser ut. Istället får vi en ensidig betoning av NGO-Forum i nära samverkan med det officiella arrangemanget. Särskilt omfattande blir deltagandet vid alternativmöten i samband med kvinnokonferensen i Nairobi 1975 och fem år senare i Köpenhamn. Då samlades 6.000 kvinnor i Nairobi och 9.000 i Köpenhamn.

Brytningspunkt under 1980-talet

I samband med tio-årsjubileet för Stockholmskonferensen sökte flera svenska folkrörelser samarbete för att ordna en konferens i Stockholm. Löften om 1 miljon kronor i stöd fanns om organisationerna kunde enas. Miljö- och alternativrörelsen önskade en konferens som tog upp hur samhällsutvecklingen kunde ändras bort från resursslöseri mot ett både mer miljövänligt och solidariskt samhälle. Man ville lyfta fram byggandet av alternativ lokalt och hur en omställning av industrisamhället i både det kapitalistiska västeuropa och planhushållnings östeuropa kunde ske samtidigt som global rättvisa och tredje världen miljöproblem också var en central fråga. Kontakterna med oppositionella rörelser i östeuropa började växa fram och grupper i väst som börjat kritisera de riak industriländerna i G7 och deras ekonomiska modell. Naturskyddsföreningen ville begränsa sig främst till hur biståndet kunde bli mer miljöinriktat.

Genom sina kontakter internationellt och med regeringen kunde de utan att samråda med övriga organisationer se till att den utlovade resurseren på 1 miljon kronor i stöd istället fördes över till ett möte i Nairobi där främst etablerade miljöorganisationer träffades i samband med en specialsession inom UNEP, FN:s miljöprogram som bildats genom beslut på FN konferensen i Stockholm. Två mindre möten blev också av i Stockholm 1982, ett om miljöbistånd och ett om alternativ som var inslag i en omfattande Nordisk alternativkampanj som länkade kärnvapen- och kärnkraftsmotstånd med kamp för arbete och internationell solidaritet.

Erfarenheterna av FN-jubileet 1982 visade att de etablerade miljöorganisationerna saknade seriöst intresse av demokratisk samarbete kring förnyelse av miljöarbetet. Istället gällde det att stärka etablerade strukturer som UNEP. Frivilligorganisationer hade samlats vid UNEP möten sedan bildandet i ständigt mindre antal. Det blev inte fler efter det möte i Nairobi som ersatte den planerade folkrörelsemötet i Stockholm vid tio-årsjubileet och några nya politiska perspektiv växte inte heller fram förutom etablerandet av miljöbistånd.

Samtidigt som miljörelsen möttes i liten skala i Nairobi hölls flera specialsessioner i generalförsamlingen i New York. Här nådde massdeltagandet sin hittills största nivå vid toppmöten med en demonstration med 1 miljon deltagare. Mängder av motkonferenser och folkliga aktiviteter av olika slag ordnades också. Men dessa massprotester för kärnvapenedrustning sökte inte aktivt länka till andra frågor och ebbade snart ut.

Striden kring folkrörelsernas inflytande över internationell politik tilltog under 1980-talet. Efter tredje världens misslyckade försök att förhandla fram en rättvis ekonomisk världsordning genom FN tilltog den ekonomiska krisen för Syd. En växande skuldbörda gjorde det allt svårare för regeringarna i Syd att samordna sina intressen. Istället växte andra krafter fram. 1983 ordnade familjebönderna i USA en internationell jordbrukarkonferens som blev inledningen till en folkrörelseallians kritisk till frihandeln med bönderna som mest samlande kraft. 1984 startade Third World Network med rötter på alla kontinenter i Syd och starka kopplingar till både vänstern och framväxande miljö-, konsument- och andra folkrörelser. TWN förbinder kritiken i olika sociala och ekologiska sakfrågor med en kritik av den ekonomiska och politiska världsordningen. Motkonferensen TOES, The Other Economic Summit ordnas i anslutning till varje G7 möte för att visa på alternativ till de rika ländernas ekonomiska politik. 1985 bildar gummitapparna i Brasilien organisation CNS som lyckas alliera sig med indianerna och miljörelsen och stoppa för första gången Världsbankens stöd till miljöförstörande projekt i tredje världen. Samtidigt börjar miljörelsen i Sverige och Europa gå emot storföretagens planer på att bygga fler motorvägar, rusta ner sociala välfärden och etablera EU:s inre marknad med mer frihet åt kapitalet än människorna.

Samförståndets återvändsgränd

Folkrörelsernas deltagande begränsad kring en viss bestämd politik vid toppmöten blir en modell för att stärka uppslutningen bakom regeringarnas politik och utestänga starkare inflytande från oppositionella folkrörelser. Istället för att en demokratisk lösning där det folkliga deltagandet sker utifrån egna förutsättningar och politiska utgångspunkter etableras en överordnad ideologi som folkrörelserna ska anpassas till och en modell för samförståndsdiallog. Den överordnande frågan blir att lösningen på olika problemområden ska sökas i utveckling enligt samma modell som Naturskyddsföreningen sökte konkurrera ut systemkritiska alternativ i samband med Stockholmskonferensens tio-årsjubileum 1982. En

rad FN-konferenser genomförs på teman som miljö och utveckling, mänskliga rättigheter och utveckling, befolkning och utveckling, social utveckling och kvinnor och utveckling.

Denna politiska modell påbörjas 1987 när en särskild session hålls i New York på temat nedrustning och utveckling samma år som Brundtlandrapporten Gemensam framtid lanserar begreppet hållbar utveckling. I detta begrepp innefattas allt, både ekologisk, social och annan utveckling som tillfredställer nuvarande och kommande generationers behov. Denna utvecklingside förskjuter de omedelbara konflikterna in i framtiden. Där ska samförstånd lösa problemen. Här är frivilligorganisationerna viktiga tillsammans med regeringarna och företagen i arbetet för en gemensam framtid. Formen är den att tillsammans formulera den gemensamma överideologin som uppstår genom samförståndsdialogen med hållbar utveckling som bas. I denna form begränsas frivilligorganisationernas och folkrörelsernas roll till lobbyister och samarbetspartners för att genomföra den gemensamma handlingsplanen. Den oberoende folkrörelsepolitiken och oppositionellt handlande marginaliseras på ett odemokratiskt sätt.

1992 nås höjdpunkten i denna utveckling under Riokonferensen. Över hundra statschefer enas om en Riodeklaration och en handlingsplan för det 21:a århundrandet, Agenda 21. Folkrörelserna förväntas stödja genomförandet av Riokonferensens beslut om hållbar utveckling. I Riodeklarationen ingår att frihandel och storföretagens självreglering är viktiga för genomförandet av hållbar utveckling. För att genomföra Agenda 21 behövs 125 miljarder dollar årligen vilket kan uppnås genom en fördubbling av biståndet enligt Riokonferensen. Konfliktfrågorna sopas i hög rad under mattan.

Samförståndskonferenserna i FN-regi för olika aspekter av hållbar utveckling leder till en allt större dialogverksamhet medan självständigt folkrörelsearbete och konfrontation kommer i skymundan. Inte bara demonstrationer uteblir alltmer utan också folkrörelsesamarbete kring motkonferenser tunnas ut till förmån för uppslittrade stora marknadsplaster för frivilligorganisationerna där påverkan och genomförande av en politik i samförstånd med den officiella dagordningen dominerar. Med biståndsorganisationerna som samlande faktor på FN-konferens efter FN-konferens växer deltagandet till 30.000 på NGO Forum på kvinnotoppmötet i Beijing 1995. NGO etableras som ett begrepp utan att någon riktigt kan förklara vad det är. I praktiken definieras det som icke-statliga organisationer som dessutom är icke-vinstdrivande för att inte företagen ska räknas dit och dessutom att organisationen inte är företrädare för vinstdrivande företags intressen, en tredubbel negation. Den dominerande gruppen NGOs blir biståndsorganisationer, välgörenhetsorganisationer och stiftelser av olika slag medan det också används om folkrörelser även om dessa ibland värjer sig mot denna beteckning.

Samtidigt med NGO:s växande betydelse börjar de politiska resultaten lysa med sin frånvaro. Efter löftet på Riokonferensen 1992 om fördubbling av biståndet för att uppnå hållbar utveckling minskar istället biståndet drastiskt för första gången sedan man började mäta biståndet i mitten av 1900-talet. Det minskar med mer än en tredjedel internationellt, i USA börjar man närmare sig 0,1 procent istället för 0,7 procent i bistånd som Agenda 21 såg som mål.

MJV söker i allians med ungdomsmiljörörelsen och östeuropas nya miljörörelse utmana den rådande samförståndspolitiken med dess deltagandet i oförbindliga toppmöten som samlande faktor. Det sker med viss framgång genom SEED Popular Forum 1990 som är ett folkrörelsemöte i samband med en ministerkonferens för industriländerna inför

Riokonferensen. Parallellt med fomotkonferensen ordnar ett lokalt nätverk en blockad av ministerkonferensen med 800 deltagare som efter att ha hindrat delegaterna under lång tid att komma till sin middag och sedan fortsatt omringa konferenshotellet till slut tillåts släppa in två representanter som får tala till det officella mötet. Motkonferens med 500 deltagare från hela världen inspirerar till bildandet av ungdomsaktivistnätverket A SEED och klimataktionsdagar som ordnas i 70 länder på 500 orter i början av 1990-talet. Ungdomsnätverket lever vidare men lokala aktionsdagar med brett deltagande blir inte långlivade. Intresset från etablerade miljöorganisationer som sätter fokus på toppmöten är obefintlig för lokala klimataktionsdagar. En annan linje utvecklas av Nederländska Jordens Vänner med ett förslag om utredning av rättvist miljöutrymme. Denna kampanj får genomslag i många länder också utanför Europa. Den är viktig som en metod att gå längre än Riokonferensens vaga samförstånd genom att sätta alla människor lika rättighet till samma miljöutrymme i fokus för diskussionen om hur en omställning av olika länder till hållbarhet kan ske. Men ändå blir inte denna kampanj till en mobiliserande faktor för en massrörelse för global rättvisa då tekniska metoder för att minska miljöbelastningen tenderar att ta överhanden framför konkreta krav på en politik för rättvisa. I Europa tenderar också betoningen på samförstånd med storföretagen för att uppnå det rättvisa miljöutrymmen att stå i vägen för mer radikal kritik av den rådande världsordningen. Det leder till starka konflikter internt inom Internationella Jordens Vänner där grupperna i tredje världen är starka motståndare till samförstånd med storföretagen och denna samförståndstanke får också mindre inflytande i inom Europeiska Jordens Vänner.

År 2000 genomför FOEI en större aktion i samband med klimatkonferensen i Haag och ett folkrörelsesamarbete genomför ett flertal aktiviteter under flera veckor med rättvisa som huvudtema. Men kopplingen till lokala frågor kommer i skymundan. Det är svårare att få ett växande intresse för frågan eller lösningar som kommer i strid med den hållbara utvecklingens samförstånd kring frihandel som en huvudlösning på miljö- och andra samhällsproblem. När till slut Kyotoavtalet undertecknas i Bonn 2001 genomförs det till priset av en betoning av handelslösningar på klimatproblemen.

Förnyelse av Stockholmsmodellens folkrörelsesamarbete

Parallellt med FN-konferensernas samförståndsmodell ökar makten i ekonomiska och militära internationella organisationer där FN:s demokrati med en röst för varje nation inte råder. Här hade det rätt förhållandevis lugnt vid toppmöten sedan kravallerna vid Världsbanksmötet i Köpenhamn 1970. Vid Världsbanksmötet i Berlin 1988 fick alternativa folkrörelseaktiviteter ett stort genomslag också vid sidan om FN möten. Stockholmsmodellen flesta metoder kom till användning i stor skala. Den största demonstrationen samlade 80.000 deltagare. På motkonferensen som samlade 2.000 deltagare var bokborden 2 mil långa. Dessutom ordnades en omfattande lokal folkbildningsverksamhet runt hela Tyskland med gemensamt kampanjmaterial om Världsbanken och världsordningen. Vid sidan av motkonferensen hölls också ett mindre radikalt alternativmöte med miljöorganisationer och kyrkan. Staten sökte splittra de två arrangemangen genom att enbart ge stöd till alternativmötet. Det ledde till stora protester från miljöorganisationerna och kyrkan som inte accepterade att bara den ena men inte den andra aktiviteten skulle få stöd vilket ledde till att bägge arrangemangen kunde genomföras i stor skala. En sorts solidaritet som sedan dess sällan syns till när folkrörelser och frivilligorganisationer hellre anpassar sig de villkor staten eller andra bidragsgivare ställer än att agera samlat och undvika splittring.

Motkonferensen 1988 blev inledningen till en ny epok i protester i samband med toppmöten. Motkonferensens deklamationer översattes och spreds i hela världen där de inte minst i tredje världen bidrog till en ny start på den ekonomiska kritiken mot västvärldens dominans. Tredje världens folkrörelser som hela tiden satte miljö, fred, kvinnoförtryck och andra problem i samband med ekonomiska och sociala frågor fick bättre genomslag för sina ideer. Samtidigt som de av Nordeuropa och Nordamerikanska frivilligorganisationer dominerade FN-konferensernas NGO Forum etablerade en samförståndspolitik lyckades bönderna, Sydeuropa och tredje världen öppna för folkrörelsesamarbete som bröt med samförståndet. Vid Bretton Woods 50-årsjubileum i Madrid där Världsbanken och IMF hade sitt möte ordnades en motkonferens där tusen personer samlades varje kväll i plenumsdebatter med paneler där hälften av deltagarna kom från tredje världen under en hel vecka. Den avslutades med en konfrontativ debatt mellan två företrädare för folkrörelserna och två för Världsbanken och IMF inför masspublik. En demonstration samlade 10.000 deltagare och en aktion på gatan 300 tält som protesterade mot Spaniens biståndspolitik. Det gemensamma kravet blev skuldavskrivning och att man hade fått nog av 50 år av ekonomisk världsordning bestämd av de rika länderna.

De spanska folkrörelserna tog sedan sin modell för toppmöten och protesterade på samma sätt vid EU-toppmötet i Madrid. Det blev första gången som både motkonferensen och protestdemonstrationen vid ett EU-toppmöte fick stor bredd och radikalitet. 10.000 miljöaktivister, bönder, fackligt aktiva, arbetslösa och vänstern demonstrerande tillsammans mot EU. Från Spaniens alla hörn kom tre marscher i protest mot arbetslösheten. I det sydeuropa där det påstås inte fanns någon protest mot EU utom möjligen från högern visade det sig att det tvärtom fanns en bred protest från miljö-, bönder och vänsterhåll. Den gryende EU-kritiska rörelsen som dittills ordnat mindre aktiviteter i samband med toppmöten fick genom folkrörelsesamarbetet i Madrid en skjuts framåt.

Den spanska modellen spred sig. I Lyon träffades G7 1996 och protester ordnades på samma sätt som i Madrid med 40.000 i demonstrationståg och flera motkonferenser. Massrörelserna i tredje världen och fackföreningar, arbetslösa och folk utan hem eller medborgarskap sattes i centrum av den sydeuropeiska uppgörelsen med samförståndspolitik under toppmöten.

Denna utveckling nådde sin höjdpunkt i Europa med Europamarschen och motkonferensen under EU-toppmötet i Amsterdam 1997. Demonstrationen samlade 50.000 deltagare som kommit via 14 olika marscher från Europas alla hörn, ibland marscherande under två månader. Motkonferensen samlade 2.000 deltagare. Sidoaktiviteterna i Amsterdam innehöll också en gatufest med 2.000 deltagare där polisen inte ingrep och inga våldsamheter uppstod och en kravall med något hundra deltagare organiserad av punkkaoter som ledde till krossade fönster på franska konsulatet och att några personer greps. Polisen gjorde också preventiva massgripanden av 700 personer. Miljöförbundet Jordens Vänner tog initiativ till internationella protester mot massgripandena som fick gensvar i 8 länder. Den nederländska organisationen Autonoom Centrum lyckades genomföra ett dokumentationsarbete och tillsammans med advokater driva de gripnas sak i domstolar. Det ledde till att alla som anmält polisen för olaga massgripanden fick 10.000 kronor i skadestånd vilket totalt uppgick till 2,7 miljoner kronor för både det lidande de fått utstå och för att de fråntagits sina demokratiska rättigheter att protestera under EU-toppmötet.

Parallellt med protester i samband med EU-toppmöten växte kritiken också vid ekonomiska toppmöten. Pådrivande i utvecklingen var både under 1980-talet och 1990-talet tredje världens massrörelser. De ordnade till exempel demonstrationer mot GATT avtalet med en

halv miljon deltagare i Bangalore 1994 eller startade Zapatistupproret i Chiapas samma år. I Nordamerika nådde utvecklingen en höjdpunkt med protetserna vid WTO mötet i Seattle 1999. Globalt var bönderna den samlande faktorn där småbrukarintressen lättare än alla andra folkrörelser kunde hitta gemensamma intressen i både syd och nord. Bönderna blev därför motorn i alliansbygget och lyckades parallellt med FN-konferensernas hållbara utveckling grundad på frihandel ifrågasätta frihandelspolitiken. 10.000 demonstrerade vid GATT mötet i Bryssel 1990. Toppmötesprotesterna förbands hela tiden med protester mot den nationella politiken och mobilisering i lokala frågor där sambanden mellan den globala frihandelspolitiken och det lokala gjordes klart. En allians byggdes också av småbrukarna med miljörelsen mot patent på liv och för omställning till ekologiskt jordbruk och med tredje världens massrörelser bland jordlösa, fiskare, fackföreningar och folkrörelser för ekonomisk rättvisa mot nyliberalismen.

När den nyliberala politiken sökte få full frihet också genom att investeringar skulle behandlas som varor och tvister beslutas genom mekanismer som likande WTO:s blev det stopp. Tredje världen och böndernas syn att man måste säga nej och inte bara kräva reformer i marginalen på den politik som förs vann majoriteten av både folkrörelser och frivilligorganisationer. MAI avtalet kunde stoppas. Nästa steg blev att motsätta sig utvidgning av WTO avtalet. I början av 1998 samlades folkrörelser från hela världen i Geneve och bildade People's Global Action against "Free" Trade and WTO (PGA). Samma dagar som demonstrationer mot WTO hölls i Geneve under 1998 uppkom också ungdomskravaller. När FN generalsekreterare kom till Geneve för att bilda ett organ för dialog mellan FN och storföretagen manade Nestlés direktör polisen att agera mot den systemkritiska rörelsen protester. Strax därpå stormade polisen ett PGA seminarium och frihetsberöövade samtliga 150 deltagare vilket skapade protester bland främst folkrörelser i Indien. 8 av arrangörernas hårddiskar beslagtogs också.

De olika initiativen ledde till att en höjdpunkt i toppmötesprotester också fick genomslag i Nordamerika. Vid WTO-mötet i Seattle 1999 kunde motkonferenser och demonstrationer samla 50.000 deltagare men framförallt stora civila olydnadsblockader. Vandalisering av skyltfönster minimerades genom att de civila olydnadsblockadernas radikalitet var mer attraktiva och att icke-våldsaktivister hindrade skadegörelsen från att sprida sig så att den begränsades till vad en mindre grupp på 50-100 personer gjorde. Denna marginalisering av skadegörelsen ledde till växande stöd från lokalbefolkning och olika folkrörelser som främst upprördes av polisens övergrepp på fredliga demonstranter. Seattle var också mycket mer än aktioner på plats. PGA uppmanade till lokala samtida aktioner i hela världen vilka fick stor uppslutning. Seattle blev en framgång i kraft av det folkrörelsesamarbete som enat 1.500 organisationer i hela världen bakom gemensamma krav, böndernas 18 år långa alliansbygge mellan olika folkrörelser i Syd och Nord och att facket och andra folkrörelser förenades. Det uttrycktes genom parollen "Teamsters and turtles unite." Detta anspelar på lastbilschaufförerna kända för sin fackliga militans och sköldpaddor som många miljöaktivister var utklädda till i Seattle. Miljörelsen protesterade mot WTO-hotet mot det amerikanska importförbudet mot tonfiskfångst med redskap som skadar sköldpaddor.

Konfrontationens och samförståndsdialogens återvändsgränd

Efter Amsterdam och Seattle utvecklade det sig istället för en folkrörelsemodell med betoning alliansbygge, eget kunskapssökande och lokal mobilisering hemma en betoning på konfrontation eller dialog. I Amsterdam hade EU satsat på motkonferensen som redan 8 månader i förväg fått full finansiering inte bara från EU utan också från holländska staten samt i god tid också fick stöd från kommunen med övernattnings och andra problem.

Efter Amsterdam gick EU in för att marginalisera självständigt folkrörelsesamarbete och istället betona enbart dialogvilliga frivilligorganisationer på betingelsen att de samarbetade på den EU-vänliga Europarörelsens premisser. På så sätt skulle kontakten med medborgarna stärkas. NGO Forum där frivilligorganisationer med olika ibland motstridande intressen skulle föra fram sin syn fick allt större stöd från både EU och ordförandelandets regering.

Den ensidiga satsningen på samförståndsdialog med organisationer som redan var ett opinionsmässigt stöd i stort för den förda EU-politiken innebar att de som sökte konfrontation fick mer inflytande. Allra tydligast märktes detta där konflikten var som störst, i Schengenfrågan. EU stödde antirasistkampanjer där det enbart var tillåtet av kritisera vardagsrasismen och därmed förbjudet att ta upp politisk kritik av EU eller staten för rasistiska konsekvenser av Schengenavtalet. De som var beredda att gå i konfrontation med denna EU-politik fick se hur de helt ställdes utan resurser vilket underlättade för sådana grupper som inte litat på staten eller EU och byggt sin verksamhet utan att styras av statliga bidrag. Dessa organisationer som Antifascistisk Aktion gjorde ett omfattande folkrörelsearbete för att genom seminarier, bokutgivning och demonstrationer i samarbete med andra folkrörelser skapa en opinion trots ointresset från regeringen för stöd till denna form av antirasistiskt politiskt arbete. Samtidigt som det blev svårare för att få stöd till politiskt antirasistiskt arbete blev det också svårare att få stöd för det långsiktiga kritiska kunskapssökandet och spridningen när det gäller flyktingpolitik och polissamarbete. Circular Letter Fortress Europe? som under hela 1990-talet försett folkrörelserna i Sverige och Europa med denna kritiska kunskap fick ställa in sin utgivning i brist på stöd.

På andra områden märktes samma tendens. Stödet till självständigt folkrörelsearbete minskade från EU och regeringars sida. Istället gavs allt större stöd till "multistakeholder" dialoger där enstaka företrädare för olika intressen bland t.ex. företag, miljö eller humanitära organisationer och politiker samlades och utbytte åsikter, ofta med syftet att hitta samförstånds lösningar som alla vinner på och undvika klagande av var motsättningar fanns. Professionell lobbyism och massmediaanpassning fick allt större inflytande. Utrymmet för ett självständigt folkrörelsesamarbete och en folkbildning kopplad till krav som drivs gemensamt i former där många aktivt kan delta som i demonstrationer krympte.

Samförståndsdialogen med dess brist på politiska resultat splittrade folkrörelsesamarbetet och gjorde att konfrontationens förespråkare fick ökad uppslutning. På EU-toppmötet i Köln 1999 hölls ingen samlande motkonferens kopplad till en gemensam demonstration. Europamarschen samlade visserligen 25.000 deltagare men svårigheterna att ena en bredare rörelse bakom gemensamma krav var påtaglig. Under finska ordförandeskapet gjordes en storsatsning på dialog genom samverkan med Europarörelsen, biståndsorganisationerna och frivilligorganisationer med högkvarter i Bryssel. Detta NGO Forum kallat Citizen 2000 genomfördes strax efter Seattleprotesterna men förde inte vidare denna protestanda till EU där en västeuropeiska WTO politiken utformas. NGO mötet hölls en vecka före EU toppmötet och dessutom i Tammerfors och inte Helsingfors där politikerna träffades. I Helsingfors blev protesterna splittrade och demonstrationerna förutom böndernas små. En mindre motkonferens kunde hållas med mycket brett deltagande från östeuropa och mycket liten budget. Här skedde för första gången en dialog mellan en minister och folkrörelser i samband med ett EU-toppmöte på en motkonferens vilket var en framgång.

Under år 2000 växte den EU anpassade NGO dialogen till en kampanj för att EU skulle anta en rättighetskatalog som skulle bli grunden för EU:s grundlag. Denna kampanj bedrevs

gemensamt av NGOs i Bryssel och Europafacket. Den mynnade ut i en demonstration under Nicetoppmötet med 70.000 deltagare. Det är svårt att bedöma om deltagarna i första hand stod bakom kravet på en rättighetskatalog som knappast innefattade något i praktiken som inte redan finns i existerande rättigheter garanterade av nationell lagstiftning eller Europarådets och FN:s deklamationer. Av intervjuer med deltagare att döma handlade demonstrationen mer om en protest mot privatiseringar och företagsnedläggelser.

Parallellt med omställningen av stöd till självständigt folkrörelsearbete till EU-anpassade NGO budskap så har också en ökning av EU.s dialog med storföretagen skett. Denna har redan varit välutvecklad både genom arbetsgivarorganisationer som UNICE och särskilda organisationer för att öka storföretagens makt som Europena Roundtable of Industrialists, ERT. 2000 satsade man också i samverkan stort på massmöten med näringslivet genom European Business Summit med 9 EU-kommisionärer närvarande bland 2.000 direktörer. ERT och UNICE gör samverkan mellan EU och storföretagen allt intimare. I detta mönster ingår också initiativ som Trans Atlantic Business Dialogue, TABD, där direktörer och politiker från EU-länderna och USA träffas för att diskutera för att finna samförstånd i politiska frågor kring ekonomin.

Samförståndsdialogen mellan EU-politiker, facket, NGOs och företagen har öppnat för rörelser som söker mer konfrontation med det rådande systemet. I samband med Världsbanksmötet i Prag 2000 och EU-toppmötet i Nice fick detta likartade uttryck. Istället för att organisera sig efter de frågor man vill föra fram indelas deltagare i aktioner efter hur mycket de är villiga att gå till konfrontativ handling för att stoppa mötet. Denna arbetsmetod påstås vara inspirerad av Seattle. Men den skiljer radikalt från Seattle på så sätt att den icke-våldsradikalism i form av massdeltagande i civil olydnad som fanns i Seattle både riktade sig mot WTO-mötet och mot de som begick skadegörelse. Dessutom var aktionerna i Seattle blockader för att hindra delegater från att ta sig från den ena till den andra platsen, inte inträngningsförsök för att stoppa ett möte.

Indelade i gula, röda och blå block gick runt tio tusen aktivister till aktion i bägge städerna. Den övervägande delen av demonstranterna var helt fredliga även om flera var beredda att genomföra blockad eller inträngningsförsök utan att med våld attackera polis eller ens försvara sig. Men särskilt kring det blå blocket uppstod konfrontationer. Molotovcocktails kastades mot polisen och polisen begick flera övergepp mot både helt pacifistiska och mer militanta demonstranter. Butiksfönster krossades och i Nice brändes en banklokal.

Särskilt i Nice förekom ingen samlande motkonferens, bara ett fåtal möten och mindre splittrade arrangemang, inga tal hölls under demonstrationerna och kommunen under den högerextreme borgmästarens ledning hade gjort det mesta för att försvåra övernattning och lokaluthyrning för möten åt folkrörelser. Konfrontationsmodellen hade också nått en återvändsgränd.

Toppmötesprotester i statistisk jämförelse 1968 - 2002

Deltagarantal och typ av folklig aktivitet vid toppmöten sedan 1968.

År	Typ av toppmöte	Plats	Folkliga aktiviteter	Antal
1968 100+	Finansministermöte	Lidingö, Sverige	Stormning	

1970	Världsbanksmöte	Köpenhamn, Danmark	Demonstration Kravaller Motkonferens	10.000 100+
1971	Världsbanksmöte	Göteborg, Sverige	Kravaller	100+
1972	FN miljö	Stockholm Sverige	Demonstration Motkonferens Alternativkonferens Daglig alternativtidning ömsesidig dialog lokal aktionsdag	7.000 500 1.000
1974	FN befolkning	Bukarest, Rumänien	NGO-forum	
1975	FN kvinnor	Mexico City, Mexiko	NGO-forum Daglig alternativtidning	6.000
1980	FN kvinnor	Köpenhamn, Danmark	NGO-Forum	9.000
1982	FN nedrustning	New York, USA	Demonstration	1.000.000
	FN miljö	Nairobi, Tanzania	NGO-forum	
1985	FN kvinnor	Nairobi, Tanzania	NGO-Forum	14.000
1988	Världsbanken	Västberlin, Västtyskland	Demonstration motkonferens	80.000 2.000
1990	GATT	Bryssel, Belgien	Demonstration	30.000
	FN ECE miljö	Bergen, Norge	Blockad motkonferens NGO-forum	800 500 100
1991	Världsbanken	Bangkok, Thailand		
1992	FN miljö	Rio de Janeiro	Demonstration Anti Bush demonstration Alternativkonferens NGO-mässdeltagare lokala mässbesökare	10.000 5.000 2.000 20.000 500.000
1994	BWI 50 år	Madrid, Spanien	Demonstration Motkonferens	10.000 2.000
1995	EU 10.000	Madrid, Spanien	Demonstration, EU-kritisk motkonferens	500
	FN social	Köpenhamn, Danmark	Demonstration NGO-mässa	2.000
	FN kvinnor	Beijing, Kina	NGO-forum	30.000
1996	G-7	Lyon, Frankrike	Demonstration motkonferenser	40.000 1.000
	FN boende	Istanbul	Demonstration massgripanden motkonferens NGO-forum	
1997	EU	Amsterdam, Holland	Demonstration, social Gatufest Kravall Massgripanden Motkonferens	50.000 2.000 100+ 700 2.000

	EU sysselsättning	Luxemburg	Demonstration social	30.000
1998	WTO	Geneve, Schweiz	Demonstration kravaller motkonferens	
	EU	Cardiff, Wales	Demonstration social Demonstraion jordbruk motkonferens	2.000 10.000
	G-7	Birmingham, England	Demonstration, skuld Gatufest	70.000 2.000
	IMF/Världsbanken	Washington, USA	Demonstration	3.000
	EU	Wien, Österrike	Demonstration, social	5.000
1999	EU	Köln, Tyskland	Demonstration, social	25.000
	G-7	Köln, Tyskland	Demonstration, skuld lokal aktionsdag, j18	50.000
	WTO	Seattle, USA	Demonstration Blockad Kravall motkonferenser lokal aktionsdag, n30	50.000 1.000+ 100+
	EU	Helsingfors, Finland	EU-kritisk demonstration motkonferens med dialog NGO-forum, Tammerfora Lokal aktionsdag	500 200 2.000
2000	IMF/Världsbanken	Washington, USA	Demonstration	30.000
	EU, vårmöte	Lissabon, Portugal	Demonstration, social	50.000
	G-8	Okinawa, Japan	Demonstration	5.000
	WEF, Asia-Pacifc	Melbourne, Australien	Demonstration/blockad	20.000
	IMF/Världsbanken	Prag, Tjeckien	Demonstration/blockad motkonferenser lokal aktionsdag, s26 massgripanden (850+)	12.000 900
	Asia-EU möte	Seoul, Sydkorea	Demonstration	10.000
	FN klimat	Haag, Nederländerna	Demonstration/aktion	6.000
	EU 100.000	Nice, Frankrike	Demonstration, socialt EU Blockad Gripanden (60)	 5.000 100
2001	WEF	Davos, Schweiz	Demonstration motkonferens, Davos WSF, Porto Alegre	300 100 15.000
10.000	G-8 miljö	Trieste, Italien	demonstration klimatskydd	
	OECD IT	Neapel, Italien	Demonstration Gripna demonstranter	20.000 100
10.000	FTAA prep business	Buenos Aires, Argentina	Demonstration	

	FTAA	Quebec, Kanada	Demonstration/blockad massgripanden	50.000 500
	EU vårmöte	Stockholm, Sverige	Demonstration motkonferenser	2.000
	EU finans	Malmö, Sverige	Demonstration EU-kritisk massgripanden (266)	2.000 300
	EU-USA möte	Göteborg, Sverige	AntiBushdemonstration	15.000
	EU	Göteborg, Sverige	AntiEUDemonstration EU-kritisk demonstration Antikapitalistisk demo. Gatufest Kravaller massgripanden (929) motkonferenser NGO-mässa, besökare NGO-forum	20.000 20.000 2.000 1.000 200+ 900 1.000 20.000
	Världsbankens inställda expertmöte	Barcelona, Spanien	Demonstration	20.000
	WEF	Salzburg, Österrike	Demonstration	2.000
	G-8	Genua, Italien	Demonstration antirasistisk fördemo blockader motkonferens Frihetsberövade (gripna 179, anmälda 329)	150.000 50.000 20.000
500				
	FN rasism	Durban, Sydafrika	Demonstration landreform	20.000
	EU finans	Liege, Belgien	Demonstration socialt EU	15.000
20.000	EU	Ghent, Belgien	Demonstration EU-kritisk Demonstration socialt EU	 8.000
	EU	Laeken, Belgien	Demonstration socialt EU Demonstration EU kritisk Demonstration fred Gatufest	80.000 25.000 5.000 2.000
2002	WEF	New York, USA	Demonstration massgripanden motkonferens NY + WSF, Porto Alegre	15.000 200 60.000
	NATO konferens	München, Tyskland	Förbjuden demonstration massgripanden	7.000 700
	EU inrikes	Santiago de Compostela	Demonstration	5.000
	FN bistånd/finans	Monterrey, Mexiko	Demonstration	10.000
	EU, vårmöte 300.000	Barcelona, Spanien	Demonstration, EU-kritisk Demonstration, socialt EU	 200.000
	100.000		fördemonstration, vatten Blockader och aktioner massgripanden (109) motkonferens	8.000 100 6.000

EU kultur	Salamanca, Spanien	Demonstration mot privatisering av utbildning Motkonferens	2.000
EU försvar	Zaragoza, Spanien	Demonstration	10.000
EU-Medelhavet	Valencia	Demonstration mot NATO och globalisering	50.000

Källor:

egna arkiv (allt före 1999 utom Europamarscher), Europamarschens hemsida, indymedia.org, indymedia UK, Indymedia Belgien, Corporate Europe Observatory om spanska EU-ordförandeskapet 2002. Siffrorna utgår oftast från arrangörernas uppgifter. I många fall finns fler källor. Jag har då tagit med den lägsta siffran som anges av arrangörer eller närstående media. När uppgifter om deltagantal saknas anges i några fall ändå typ av folklig aktivitet som förekommit.

Kommentarer om statistiken

Demonstrationer är det som tillsammans med kravaller oftast uppmärksammas mest i rapporter eller massmedia. Motkonferenser, NGO-forum, lokala aktionsdagar samtidigt med toppmötet internationellt är ibland betydligt svårare att få upplysningar om. Här har i första hand toppmöten där demonstrationer förekommit eller större NGO-forum tagits med. Det förekommer dock en mycket stor mängd av olika typer av möten i samband med toppmöten av mer eller mindre folklig och öppen karaktär. Vid G-7 möten har alternativa ekonomiska folkliga möten hållits sedan mitten av 1980-talet vilket också gäller för de flesta FN, EU och andra internationella organisationers möten, ofta med ett litet antal deltagare.

Olika typer av folkliga aktiviteter

I beskrivningen anges olika typer av aktiviteter på olika sätt. Demonstration anger vanlig gående demonstration, blockad innebär att man aktivt stänger av kring konferensbyggnad genom att sätta sig ner eller liknande, stormning att man bryter igenom poliskedjor vid konferensbyggnad, kravall att det är slagsmål mellan polis och demonstranter, gatufest att det är gatufest med musik och ofta ett vagt politiskt budskap. Demonstration/blockad/storming anger en blandning av aktionsformer om går i vartannat där det är lite svårt att veta hur många som är med i vad. Demonstration är den form för deltagande som jag mest systematiskt har med. Andra gatuaktionsformer är inte lika systematiskt medtagna. Deltagarantalet vid kravaller är mycket svårt att beräkna. Ibland anger jag med ett plustecken efter en siffra för att visa att det är fler men oklart hur många. Särskilt svårt är det vid den första kaotiska toppmöteskravallen 1970 då det pågick under flera dagar och den bristande organiseringen på bägge sidor trappade upp situationen. Märkligt nog påminner 1970 om Göteborg med den stora skillnaden att både polis och demonstranter vid det laget var betydligt bättre organiserade. Massgripande finns spridiska upplysningar om, jag anger närmaste hundratal. Avvisade finns än mer spridiska uppgifter om.

När det gäller folkliga möten är det ibland svårt att kategorisera vilken typ av möte det handlar om. Jag talar här om åtminstone fyra sorter. Motkonferenser är folkrörelsemöten med ett politiskt budskap där krav kan ställas och koppling sker till gatuaktioner/demonstration nästan alltid, Alternativkonferenser är folkrörelsemöten som inte står tydligt i opposition till det officiella mötet men för ett tydligt självständigt folkrörelsearbete. NGO-forum är mer svårdefinierbart ofta med

organisationer med vitt skilda politiska budskap som ändå ibland enar sig om någon plattform men utan att vilja mobilisera massdeltagande former för politik som demonstration. NGO-mässor saknar helt ambitionen att föra ut något samlat budskap som man enat sig utan är en professionellt organiserad arena där var och en kan göra sin utställning och föra ut sitt budskap som på en marknad (läs Fritt Forum, Global Forum i Rio, på förslag 1972 men förkastades av svenska regeringen). Motkonferenser och liknande är inte alls systematiskt medtaget, särskilt mot slutet när demonstrationer blivit alltmer vanliga. Det är också svårt att hitta mer komplett information.

Ömsesidig dialog innebär att delegater för folkrörelsernas aktiviteter framträder på det officiella mötet och omvänt officiella delegater möter deltagare i de folkliga aktiviteterna. Dialog innebär att officiella delegater kommer ut kritiskt granskar konferensen och att konferensen är öppen för denna granskning. Lokal aktionsdag innebär att det samtidigt med den officiella konferensen pågår folkliga protestaktioner lokalt i andra länder.

Protesternas politiska innehåll

När det gäller innehållet är det mest komplicerat för EU toppmöten. Övriga toppmötesprotester är genomgående i opposition antingen mer allmänt ill hela mötets politik eller koncentrerar sig på någon begränsad sakfråga som är relevant för toppmötet. När det gäller EU är läget helt annorlunda. Här finns olika chatteringar. de som lyckats bäst är kampanjen mot kapitalets Europa som samlade 300.000 eller en halv miljon i Barcelona med MRG gräsrotsmobilisering i spetsen som motsvarar närmast Globalisering underifrån. Social Forum med fackföreningar och vänsterorganisationer samt regionala rörelser var mer marginella i denna stordemo. Denna tradition grundades av miljöorganisationen Aedenat i Madrid 1995 id Eutoppmötet på en liknande demonstration. Då marscherade för första gången en brokig allians även med vänsterfolk mot EU i sydeuropa, 7 år senare är en halv miljon på marsch. i Denna tradition verkade också Göteborgsaktionen. Jag kallar den EU-kritisk. Den näst mest lyckade formen är mobilisering kring en enskild fråga, också det i Barcelona där en fördemonstration i protest mot privatisering av vatten och annat samlade 200-400.000, det är alltså enfrågedemonstrationer. Hit räknar jag också, kanske lite godtyckligt Europamarscherna mot arbetslöshet och social utslagnig vilka jag ger beskrivning social. (Det är också på den form som lyckats bäst alla toppmöten inräknade med 1.000.000 mot kärnvapen i New York 1982). Den tredje mest lyckade i antal räknat är demonstrationer för EU som ett socialt projekt med Europafacket som huvudmotor i mobiliseringen som i Nice och Barcelona (återigen Barcelona men intressant nog mycket mindre än de två andra massdemonstrationerna vid detta toppmöte). Slutligen finns antiEU demonstrationen också med Göteborg som lyckat och ensamt exempel.

Största toppmötesdemonstrationerna

1. 1.000.000 1982 FN nedrustning Mot kärnvapen New York, USA
2. 300.000 2002 EU, vårmöte EU-kritik Barcelona, Spanien
3. 200.000 2002 EU, vårmöte Mot vattenexploatering Barcelona, Spanien
4. 150.000 2001 G-8 Mot G-8 Genua, Italien
5. 100.000 2000 EU För socialt EU Nice, Frankrike
6. 100.000 2002 EU, vårmöte För socialt EU Barcelona, Spanien
7. 80.000 1988 Världsbanken Världsbankenkritik Berlin, Västtyskland

8. 80.000 2001 EU Socialt EU Bryssel, Belgien

9. 70.000 1999 G-7 Skuldavskrivning Birmingham, England

10. 50.000 1997 EU Arbetslöshet/socialt Amsterdam, Nederländerna

11. 50.000 1999 G-7 Skuldavskrivning Köln, Tyskland

12. 50.000 1999 WTO Kritik och anti WTO Seattle, USA

13. 50.000 2000 EU tillväxt socialt Lissabon, Portugal

14. 50.000 2001 FTAA Kritik och anti FTAA Quebec, Kanada

15. 50.000 2001 G-8 Antirasism, fördemo Genua, Italien

16. 50.000 2002 EU-medelhavet, demonstration, Valencia, Spanien

17. 40.000 1996 G-7 Mot G-7 Lyon, Frankrike

18. 30.000 1990 GATT Mot GATT i jordbruket Bryssel, Belgien

19. 30.000 1997 EU sysselsättning Socialt Luxemburg

20. 30.000 2000 IMF/Världsbanken IMF/Världsbankskritik Washington, USA

21. 25.000 1999 EU Arbetslöshet/socialt Köln, Tyskland

22. 20.000 2000 WEF Asia-Pacific Mot storföretagen Melbourne, Australien

23. 20.000 2001 OECD IT Mot nyliberalism Neapel. Italien

24. 20.000 2001 EU Mot EU och EMU Göteborg, Sverige

25. 20.000 2001 EU EU kritisk Göteborg, Sverige

26. 20.000 2001 Världsbanken/inställt - Mot nyliberalism Barcelona, Spanien

27. 15.000 2001 EU-USA möte AntiBush Göteborg, Sverige

28. 15.000 2002 WEF Mot storföretagen New York, USA

29. 12.000 2000 IMF/Världsbanken IMF/Världsbanken kritik Prag, Tjeckien

30. 10.000 1970 Världsbanksmöte Världsbanken/USA kritik Köpenhamn, Danmark

31. 10.000 1992 FN miljö För miljö Rio de Janeiro. Brasilien

32. 10.000 1994 BWI 50 år Mot IMF/Världsbanken Madrid, Spanien

33. 10.000 1995 EU EU kritisk Madrid, Spanien

34. 10.000 1997 EU Jordbruk Cardiff, Storbritannien

35. 10.000 2000 Asia-EU möte mot nyliberalism Seoul, Sydkorea

36. 10.000 2001 G-8 miljö för klimatskydd Trieste, Italien

37. 10.000 2001 FTAA prep business Mot FTAA Buenos Aires, Argentina

38. 10.000 2002 EU försvar Zaragoza, Spanien

39. 7.000 1972 FN miljö Mot miljökrig/Vietnam Stockholm Sverige

39. 6.000 2000 FN klimat För klimatskydd Haag, Nederländerna

40. 5.000 1998 EU Socialt Wien, Österrike

- 41. 5.000 1992 FN miljö Anti Bush Rio de Janeiro, Brasilien
- 42. 5.000 2000 G-8 Mot G-8/USA Okinawa, Japan
- 43. 5.000 2002 EU inrikes Santiago de Compostela, Spain

Källor: För perioden fram till 1999, eget arkiv förutom demonstrationer vid EU-toppmöten 1997-2000 där upplysningar kommer från Euromarches hemsida, för toppmötesprotester efter Seattle Indymedia, för spanska ordförandeskapet Corporate Europe Observatory förutom Indymedia, för toppmötesprotester utanför Europa och Nordamerika People's Global Action.

Allmänt om denna statistik se nedan i den kronologiska sammanställningen.

Man bör se upp med denna jämförelse. Toppmötesprotesterna är i olika grad invävda i den inhemska politiska kampen och kan ibland vara plattform mer för detta än vara en protest mot den internationella politiken. Det finns dessutom ofta inhemska demonstrationer med större deltagande. Ett exempel är den fackliga och socialt breda demonstrationen mot Berlusconi-regeringen nyligen med mellan två och tre miljoner deltagare eller protesten mot WTO i Bangalore 1994 med 500.000 deltagare. Förr fanns en tendens att inte räkna internationell mobilisering vid toppmöten som väsentlig. Därför togs toppmötesprotester inte med i studier av ett lands rörelse där toppmötet hållits även om toppmötesprotester nästan utan undantag främst bygger på deltagande från det land där mötet hålls. Idag finns kanske en tendens åt det motsatta hållet. Bara toppmötesprotester räknas och den inhemska kampen osynliggörs.

Boken Anticapitalism - a guide to the movement, Bookmarks publications, 2001 är bra på det sättet att den lika mycket tar upp inhemska strider riktade mot de globala institutionernas storföretagsanpassade politik som toppmötesprotesterna sedan 1999. Bokens deltagaruppgifter från toppmötesprotesterna är dock genomgående i överkant så man bör se upp på denna punkt.

Topplista för folkrörelsemöten och NGO-forum parallellt med toppmöten

1. 2002 World Social Forum, Porto Alegre, Brasilien alternativ till World Economic Forum, New York, USA		60.000
2. 1995 FN kvinnor och utveckling, NGO-Forum, Beijing, Kina	30.000	
3. 1992 FN miljö och utveckling, NGO-Forum, Rio, Brasilien	20.000	
4. 2001 World Social Forum, Porto Alegre, Brasilien alternativ till World Economic Forum, Davos, Schweiz	15.000	
5. 1985 FN kvinnor, NGO-Forum, Nairobi, Tanzania		14.000
6. 1980 FN kvinnor, NGO-Forum, Köpenhamn, Danmark		9.000
7. 2002 EU ekonomi, motkonferens, Barcelona, Spanien	6.000	
8. 1975 FN kvinnor, NGO-Forum, Mexiko City, Mexiko		6.000
9. 1988 Världsbanken, motkonferens, Berlin, Västtyskland	2.000	
10. 1997 EU, Motkonferens, Amsterdam, Nederländerna		2.000
11. 1999 EU, NGO-Forum, Tammerfors, Finland	2.000	

Uppgifter saknas här för ett flertal mindre uppmärksammade alternativa möten.

Massgripande och omhändertagande vid toppmötesprotester i väst

Uppgifterna från länder utanför västvärlden är för knapphändiga så dessa tas inte med i statsstiken över massgripanden och omhändertaganden. Två mindre demonstrationer i Bhopal och Santiago de Chile uppges ha fått 150-200 gripna. Toppmöten har ofta förlagts till rika länder. Demonstrationer mot den politiken som WTO, IMF och andra för har dock i första hand förekommit i tredje världen, ibland med mycket stort deltagande och konfrontationer.

Frihetsberövade i absoluta tal

1. 900 (929) av 20.000 Demonstrationer och kravaller, motkonferens, EU, Göteborg 2001
2. 900 (850+) av 12.000 Demonstration och blockad IMF/Världsbanken, Prag 2000
3. 700 av 50.000 Preventiva frihetsberövanden EU, Amsterdam 1997
4. 700 av 7.000 Förbjuden demonstration, NATO, München 2002
5. 500 (508) av 150.000 Demonstration och kravaller, G-8, Genua 2001
6. 500 av 50.000 Demonstration och blockad FTAA, Quebec 2001
7. 300 (266) av 2.000 Tillståndsgiven demonstration EU Ecofin, Malmö 2001
8. 200 av 15.000 Demonstration WEF, New York 2002
9. 100 (109) av 300.000 Demonstrationer och aktioner, EU, Barcelona 2002
10. 100 av 20.000 Demonstration, OECD IT-möte, Neapel 2001
11. 100 (103) av 10.000 Demonstration och kravaller, Världsbanken, Köpenhamn 1970
12. 100 (60) av 100.000 Demonstration och kravaller, EU, Nice 2000

Avrundat till närmaste hundratal, mer exakta siffror inom parentes när sådana finns.

Källor: 1. Polisen i Västra Götaland, 2. Amnesty för gripanden, 3. Black Book, Autonomo Centrum, Amsterdam 1997, 4. Indymedia, 5. La Repubblica 24.7 2001 och Indymedia, 6. Indymedia, 7. , 8. Indymedia, 9. Indymedia, 10. Indymedia, 11. Sydsvenska Dagbladet Snällposten 25.9 1970, 12. Euromarches.

Andel av demonstranterna som frihetsberövats

Andelen är räknat på den största demonstrationen som förekom under samma dagar som massgripandena och omhändertagandena skedde, inte en sammanslagning av deltagarantal i flera demonstrationer eftersom det kan finnas ganska stor överlappning mellan demonstrantdeltagare olika dagar.

Andelen frihetsberövade vid toppmöten är av intresse genom att det visar hur långt polisen eller de som satt rammar för polisens agerande är villig att inskränka protester eller om protesterna är av sådan karaktär att de kan ses som så ordningstörande att massgripanden är motiverat. Massgripanden mot en stor del av demonstranterna kan göra det svårt att meningsfullt fortsätta protesterna. I Bhopal uppges att samtliga 150 demonstranter greps vid ett möte med Asiatriska utvecklingsbanken men uppgifter om hur demonstranterna uppträdde saknas. I många fall finns sådana uppgifter. Det är kombinationen av vad för typ av folklig aktivitet som polisen ingriper mot och andelen samt det totala antalet som är mest intressant.

1. 13,3% 266 av 2.000 Tillståndsgiven demonstration EU Ecofin, Malmö 2001
2. 10,0% 700 av 7.000 Förbjuden demonstration NATO, München 2002
3. 7,5% 900 av 12.000 Demonstration och blockad IMF/Världsbanken, Prag 2000
4. 4,5% 900 av 20.000 De flesta vid motkonferens EU, Göteborg 2001
5. 1,4% 700 av 50.000 Preventiva frihetsberövanden EU, Amsterdam 1997
6. 1,3% 200 av 15.000 Demonstration, WEF, New York 2002
7. 1,0% 100 av 10.000 Kravaller, Världsbanken, Köpenhamn 1970
8. 1,0% 500 av 50.000 Demonstration och blockad FTAA, Quebec 2001
9. 0,5% 100 av 20.000 Demonstration, OECD IT-möte, Neapel 2001
10. 0,3% 500 av 150.000 Demonstrationer och blockader G-8 Genua 2001
11. 0,1% 100 av 100.000 Demonstration och blockad EU Nice 2000
12. 0,03% 100 av 300.000 Demonstrationer och aktioner EU, Barcelona 2002

Källor: 1., 2. Indymedia, 3. Amnesty för gripanden, 4. Polisen i Västra Götaland, 5. Black Book, Autonomo Centrum, Amsterdam 1997, 6. Indymedia, 7. Sydsvenska Dagbladet Snällposten 25.9 1970, 8. Indymedia, 9. Indymedia, 10. La Repubblica 24.7 2001 och Indymedia, 11. Euromarches, 12. Indymedia.

Särskilt när andelen ligger under 1% så är sannolikheten stor att det finns andra toppmötesprotester med högre andel men där uppgifter saknas. De med mycket låg andel är med i tabellen mest för att visa hur även toppmötesprotester uppmärksammade för omfattande konfrontationer har en låg andel frihetsberövade. Samtidigt visar detta på begränsningen vid att enbart se till andel frihetsberövade, det totala antalet är också betydelsefullt.

Domar för demonstranter/aktivister

1. 30 månader maximistraflet EU, Göteborg 2001
2. 1 månad maximistraflet EU, Nice 2000
3. 9 dagar maximistraflet WTO, Seattle 1999
4. Villkorlig dom och utvisning maximistraflet IMF/Världsbanken, Prag 2001
5. Skadestånd till demonstranter EU, Amsterdam 1997

Källor: Uppgifterna om Amsterdam bygger på advokatfirma Jansen&Janseen, om Nice, Seattle och Prag på radioprogrammet Studio 1 och om Göteborg på material till Erik Wijks bok Göteborgskravallerna och Göteborgsprocesserna. Vad som här anges vara maximistraflet kan också vara medelstraflet när de som i fallet med Nice endast är två domar som dömts. Se i övrigt omfattande kommentarer.

Domar totalt för demonstranter/aktivister

1. 476 månader EU, Göteborg 2001 (51 åtal kvarstår, 20.5 2002)
2. 2 månader EU, Nice 2000
3. Ett antal veckor WTO, Seattle 1999
4. Villkorligt IMF/Världsbanken, Prag 2000
5. Ca. 2,7 miljoner sammanlagt i skadestånd till 270 demonstranter för olagliga massgripanden EU Amsterdam 1997

Listorna på domar bygger enbart på jämförelse mellan de toppmöten som regeringen i direktiven till Göteborgskommittén utpekat som relevanta att jämföra med, Seattle, Prag och Nice. Därutöver tillagt Amsterdam som på flera sätt liknade EU-toppmötet i Göteborg med preventiva massgripanden och kravaller med den skillnaden att polisen förberedde men inte stormade boende- och möteslokaler eftersom åklagaren motsatte sig denna form för polisningripande.

Polisskott

1. 1 person dödad G-8 Genua 2001
2. 3 personer skadade EU Göteborg 2001

Svårigheter med demonstrationstatistik

Det finns många skäl att se upp med jämförelser i siffror mellan olika demonstrationers antal deltagare eller hur många som drabbas av olika former för polisiära eller rättsliga åtgärder. Problemen är redan många när man enbart håller sig till att räkna antalet deltagare i en demonstration. Det blir än svårare när man ska försöka jämföra olika uppgifter om polisningripanden och rättsliga följder och olika former för våldsutövning.

Polisingripanden

Uppgifter om polisningripanden och rättsväsendet är möjliga längs en hel skala av händelser. Från det på vilket sätt ett visst antal demonstranter kommer i konfrontation eller passivt utsätts av olika polisåtgärder till hur själva polisningripandet sker i grad av våldsamhet, på vilka hållbara eller ohållbara rättsliga grunder, hur behandlingen är under frihetsberövandet och vid frisläppandet samt hur anklagade får tillgång till försvarsadvokater, bevisföringen i rättegångar sker och vilka påföljderna blir. Förhållandena i fängelserna eller förvaren under toppmöten har t.ex. varit betydligt värre i Genua 2001 och värre i Amsterdam 1997 än i

Göteborg 2001 medan själva ingripandet har varit värre i Göteborg jämfört med Amsterdam. Omvänt är tiden i häkte under polisens förundersökning inför hot om kommande åtal erkänt värre i Sverige än i de flesta andra länder med en extrem isolering som är mycket påfrestande och för många efter Göteborg varade i flera månader.

Men siffror på hur grov behandlingen har varit under frihetsberövandet är svåra att göra även om försök gjordes vid EU-toppmötet i Amsterdam då olika former för kränkningar av rättigheter kartlades systematiskt. Jämförbara uppgifter från andra toppmöten finns dock inte. Däremot finns olika vittnesmål som tillsammans ger tillräckliga intryck för att det går att på ett mer allmänt plan bedöma om behandlingen i fängelserna varit mer eller mindre grym. Problem finns också kring karaktären av frihetsberövanden. Alla massgripanden i Amsterdam visade sig ha skett olagligt medan i Sverige ser hittills rättsväsendet på flera massgripanden och även livsfarligt skjutande i Göteborg som lagliga. Vad sedan en kritisk granskning kommer fram till att det finns rimliga skäl för att bedöma om ett polisingripande var motiverat vare sig rättsväsendet ansett att det varit lagligt eller inte är ytterligare en relevant uppgift.

Den vanligaste formen för uppgifter om polisåtgärder i samband med ett toppmöte är det totala antalet frihetsberövanden under den tid polisen ingrep mot protester. Det kan ibland finnas uppgifter också om frihetsberövanden vid varje enskilt tillfälle under toppmötet. Dessa kan variera från stora demonstrationer till mindre demonstrationer eller gatuaktioner. Det kan också vara i masskala av boende på en skola eller deltagare på seminarier. Slutligen kan det vara frihetsberövanden som sker av individer eller små grupper som tas om hand utanför något större kollektivt sammanhang. Ibland anges också hur många som varit av skilda nationaliteter.

Svårigheten här kommer redan när det gäller att fastställa antalet. Polisens uppgifter kan på olika grunder ifrågasättas utifrån egna uppgifter om att fler tagits om hand av polisen.

En mer avgörande svårighet ligger i olika länders lagstiftning. Frihetsberövanden kan ha olika lagliga former. Gripande innebär att en person häktas för en tid, i Amsterdam var den tiden maximalt tre dagar. Efter Amsterdam menade de holländska politikerna att lagarna skulle ändras så att de olagliga massgripanden som polisen genomfört skulle bli lagliga. Därför antogs en lagändring om omhändertagande som även Sverige antog vid samma tid. Omhändertagande gör det lättare att frihetsberöva folk eftersom polisen i stort sett själva har fria händer att bedöma om de önskar omhändertaga folk eller inte medan gripande innebär häktning med betydligt mer striktare regler för de grunder som gripandet måste ha och betydligt dyrare att genomföra i masskala. I Sverige är också den tid som man kan frihetsberövas genom omhändertagande, vilket idag är maximalt sex timmar, kortare än vid ett gripande som kan utsträckas över betydligt längre tid. I många rapporter anges bara på engelska antal arresteringar, ett begrepp som korrekt ska översättas som gripanden. Däremot förekommer inte benämningar för omhändertagande eftersom det knappast är i bruk någonstans. Utöver häktning kan termer som anhållna eller anmälda förekomma.

Utöver det som polisen betecknar som frihetsberövande kan det också ske frihetsberövande i praktiken som myndigheterna inte registrerar. I Göteborg inringades 500 människor både på Hvitfeldtska gymnasiet och Järntorget i flera timmar utan att kunna komma ut. Många av dessa släpptes så småningom på bägge platserna medan andra omhändertogs eller greps. I praktiken har alltså många hundra de facto frihetsberövats i två timmar eller mer även om de inte är med i polisstatistiken. I Amsterdam togs ett helt tåg med ca 1.000 personer medan man undersökte påstådd vandalisering av en vagn, personer som man också kan se som att de i

praktiken frihetsberövats under en kortare tid om ungefär två timmar för att sedan släppas. Dessutom togs för identifierades samtliga ca 130 personer i den vagn där vandaliseringen påstods ha skett varpå dessa personer utvisades ur landet och fick åka tillbaka till Italien utan att ha fått se annat än poliser i Amsterdam. När de kom tillbaka till Italien anklagades de inte för något brott. Lagtekniskt fanns inte omhändertagande i Amsterdam men det liknar denna form för åtgärd, samtidigt liknar det avvisning som knappast skedde alls vid Amsterdammötet och först blivit mycket vanligt efter att det skedde i Quebec och Prag år 2000. 500-4.000 personer har avvisats vid gränsen eller strax innan de kommer fram de senaste åren vid toppmöten i bl.a. Nice, Göteborg, Genua och Barcelona.

Ett vanligt mått på hur allvarligt våldet har varit är antalet skadade. Men här kan siffrorna från samma tillfälle variera betydligt. En vanlig siffra utgår från hur många poliser och demonstranter som tagits in på sjukhus för behandling under protesterna. I Genua misshandlade polisen personer på sjukhusen. Misstankarna mot myndigheterna gjorde att en omfattande egen sjukvårdsapparat byggts upp som tog hand om många. Därför varierar siffrorna här betydligt medan i andra fall kan sjukhusrapporter vara ett rimligt jämförbart kriterium.

I Sverige räknar polisen också arbetsskador i form av t.ex. psykisk belastning som rapporterats i flera fall genom identiska beskrivningar och får fram extremt höga siffror. Motsvarande siffror för demonstranter saknas helt. Det är rimligt att redovisa sjukhussiffror för det mesta men i undantagsfall också räkna med uppgifter från frivilliga sjukvårdare. Av intresse här är både totala antalet men också proportionerna mellan antalet skadade poliser och demonstranter. I Göteborg var det tre skadade demonstranter på en polis.

Rättsliga eller andra disciplinära följder

Dessa kan variera. Ofta drabbas inte polisen alls. Om den drabbas så är det oftast disciplinära åtgärder mot polischefer som i Seattle och Genua där flera avsattes efter toppmötesprotester eller domar riktade mot polisledningens olagliga massgripanden i Amsterdam som lett till miljontals kronor i skadestånd för demonstranter. Att istället sätta huvudfokus på enskilda underlydande poliser har varit en svensk metod med krav på märkning av hjälmar som åtgärd för att skapa tilltro till att även polisens handlande ska kunna rättsligt prövas. Trots klara bevis har detta hittills inte lett till någon fällande dom efter toppmötena i Sverige men befäl och andra kan komma att åtalas i fall i Göteborg som ännu inte utretts färdigt.

Demonstranter kan drabbas av böter, samhällstjänst eller villkorliga domar. Det vanligaste måttet på straff som man jämför med är dock tid i fängelse. Här finns olika sätt att ta fram uppgifter. Man kan ange vad maximistraffet varit, man kan ange den totala strafftiden och antalet dömda eller medelstraffet vilket är samma sak men uppgivet på annat sätt.

Det finns flera problem även med denna till synes enkla typ av siffror. För det första kan man fråga sig om medelvärdet på straffet ska räknas på alla som fått en fällande dom eller alla som fått ett fängelsstraff. I Göteborg har hittills 41 personer fått fällande domar för våldsamt upplopp och medelvärdet låg före Högsta domstolen sänkte ett av straffen på exakt 12 månader. Men bara 32 av dessa har fått fängelsestraff. Resten har fått samhällstjänst m.fl former för lättare straff. Medelvärdet för de 32 ligger efter HD:s sänkning av ett av straffen från 20 månader till 4 månader på 15 månader.

Ett annat problem är om personer har dömts till brott under toppmötesdagar och det är oklart om det finns något samband mellan övriga demonstranter eller inte. I Göteborg är två personer dömda för andra brott än våldsamt upplopp i form av störande av polisradion och misshandel som inte skett i ett kollektivt våldsamt upplopp. Inga politiska skäl finns angivna för brotten heller som gett upp till ett års tid i fängelse. Hur ska man räkna dessa brott?

Man kan också fråga sig hur fängelse tid räknas. I Seattle dömdes personer som suttit häktade några dagar till fängelse i det antal dagar som de suttit häktade och släpptes sedan ut i takt med att domarna fälldes. I andra länder som Tjeckien dömdes alla till villkorliga domar efter att ha suttit i flera fall betydligt längre än i Seattle. Men formellt sett så var straffen i Prag ingen tid i fängelse och i Seattle maximum 9 dagar och för andra några enstaka dagar. Ska man sedan räkna med den tid som omhändertagna eller gripna varit frihetsberövade i bussar eller särskilda förvaringsplatser blir siffrorna för tid som personer med tvång förvarats i en form för fängelse långt totalt sett. I Göteborg där nästan tusen personer frihetsberövades kan det röra sig om någonstans mellan ett halvår och ett år, i Amsterdam där tiden demonstranter förvarades varierade mellan några timmar och tre dygn ett par år.

Utöver detta tillkommer problem kring vilka brott som egentligen begåtts. I många länder finns inte den mycket ålderdomliga kollektiva våldsamt upplopp paragraf som finns i Sverige vilket kan vara anledningen till att alla efter Prag fick villkorliga straff. I Nice så dömdes för innehav av kniv två spanjorer till varsin månad i fängelse. I Sverige finns straff för sådant som aldrig tidigare bestraffats, skickande av SMS meddelanden från en informationscentral. I olika länder och i olika tider har brottsrubriceringar varierat och även straffens hårdhet.

Vad är då rimligt att mäta. Antalet personer som fått fängelsestraff är tillsammans med den totala strafftiden ett intressant mått. Ett annat är maximistraffet. Den senaste uppgiften är den vanligaste förekommande uppgiften i historiska framställningar medan även totala antalet dömda och deras straff förekommer. Medelvärdet kan räknas fram genom dessa uppgifter men görs nästan aldrig. Vid toppmöten har det före Göteborg varit irrelevant eftersom så få har dömts och då till samma eller nästan samma fängelsestraff så underlaget för mer utförliga beräkningar har inte funnits.

För maximistraffet brukar anges vad personen dömts för, för lägre straff brukar uppgifterna vara mer oklara. Det finns anledning att förmoda att straff utdöms vid kravaller av ibland symboliska skäl snarare än principellt riktiga. De som man råkar få tag på och de skäl man tycker sig hitta som i Nice med två personer som har kniv med sig får straff eftersom andra kastade molotovcocktail och något straff måste dömas.

Maximistraffet är av särskilt intresse eftersom det anger hur mycket staten önskar drabba vad som betraktas som ledande personer i olika tider. Därför återkommer denna uppgift som i Sverige tidigare för våldsamt upplopp har handlat om två och ett havt års straffarbete för en person för anförande av upplopp där kränkande misshandel och kidnappning ingick. Det enda tillfället maximistraffet för politiska oroligheter varit högre än i Göteborg sedan kungliga enväldet avskaffades är vid marsoroligheterna i Stockholm 1848 när många personer dödades. Då lyckades man bara fälla en enda person men denne fick fem år i fängelse. Domar i Sverige har före Göteborg varit låga för våldsamt upplopp. När t.ex. polischefen i Stockholm krävde maximistraffet tio års fängelse för våldsamt upplopp efter kravaller i början av 1900-talet dömde domstolen istället till böter. Världens första kända toppmötesprotest genom stormning förbi polisen nästan ända fram till konferenscentren på Lidingö i Sverige 1968 ledde

inte till några påföljder alls. De våldsamma kravallerna när almarna räddades 1971 ledde inte heller till några påföljder.

Tord Björk

Ansvarig för sammanställningen åt Folkrörelsestudiegruppen

Bilaga 1

Pressmeddelande från Demokratinätet om Toppmötesrapporten

238 gånger längre total strafftid för toppmötesprotester i Sverige

Sverige är värst i västvärlden när det gäller att kriminalisera och frihetsberöva vid toppmötesdemonstranter. Både i andel och absoluta tal för frihetsberövanden vid toppmötesdemonstrationer ligger Sverige högst i västvärlden. Det framkommer av en undersökning gjord av Miljöförbundet Jordens Vänners Folkrörelsestudiegrupp som presenterats för det nybildade Demokratinätet. Andelen gripna eller omhändertagna demonstranter ligger i Sverige en tredjedel högre än vid alla andra toppmötesdemonstrationer sedan dessa började 1968. Detta även jämfört med länder som förbjöd demonstrationer vid toppmöten där polisen sedan gripit in mot den olagliga demonstrationen. Än mer extrem är skillnaden i det rättsliga efterspelet. Här ligger Sverige på ett maximistraff som är 30 gånger högre än det längsta tidigare fallet vid ett EU-toppmöte och 238* gånger högre i den totala strafftid som domstolarna hittills dömt ut efter Göteborgshändelserna.

Sverige har genomfört ett systemskifte i förhållandet till oppositionella folkrörelser som fått internationella katastrofala följder säger Tord Björk, medlem i Demokratinätets koordineringsgrupp och ansvarig för Miljöförbundet Jordens Vänners toppmötesstudie. Före Göteborg var det inte möjligt att skjuta på demonstranter vid toppmöten. Domstolarna dömdo rimliga straff och preventiva massgripanden från polisens sida ledde till skadestånd för demonstranterna. Efter att Sverige introducerat en ny polisstrategi för att hantera toppmötesprotester har polisen i Genua skjutit en demonstrant till döds och skolor stormats med stor brutalitet på ett sätt som inte förekom vid toppmöten tidigare.

I andelen av demonstranter som polisen frihetsberövat ligger den tillståndsgivna demonstrationen vid EU:s finansministermöte i Malmö 21 april 2001 över alla andra. Demonstrationen leddes in på en bakgata bort från den tillståndsgivna vägen av polisen där sedan 266 demonstranter av 2.000 omhändertogs i preventivt syfte. Inte ens den av polisen förbjudna demonstrationen vid NATO-mötet i München i år drabbades av samma omfattande frihetsberövande som Malmödemonstrationen. I den förbjudna anti-NATO demonstrationen frihetsberövades 10%, i den tillståndsgivna Malmö mot EU demonstrationen 13.3%. I protestdemonstrationerna vid EU-toppmötet i Barcelona i år deltog hundratusentals människor i tre dagar och bara 0,03%, i antal 100 av 300.000, greps av polisen. I absoluta tal ligger också Sverige högst med 929 gripna och omhändertagna vid EU-toppmötet i Göteborg på ungefär samma nivå som Världsbanksmötet i Prag år 2000. De flesta frihetsberövanden i Göteborg skedde genom inringning och stormning av folkrörelsernas motkonferens. Slående är att Sverige inte bara är det land där polisen i störst utsträckning berövat demonstranter friheten, det är också det land där polisgripanden i masskala skett innan några kravaller uppstått.

Dessa siffror visar att den svenska polisens strategi i Malmö och Göteborg är den demokratiskt och polisiärt mest misslyckade i hela västvärlden säger Maria Dahl, medlem i Demokratinätets koordineringsgrupp och aktiv i gruppen NOG i Malmö. Demonstranter är inte mer icke-våldsbenägna i Spanien än i Sverige, det är polisens preventiva och provokativa agerande i Sverige som drastiskt skiljer sig åt.

Ser man till den maximala straffpåföljden och jämför toppmötena i Seattle, Prag och Nice som regeringen gett Göteborgskommittén i uppdrag att utreda, så blir skillnaderna än mer extrema. Här ligger Sverige 30 gånger eller än högre i straffpåföljd jämfört med andra länder.

I total strafftid som hittills utdömts ligger Sverige 250 gånger högre. Efter Seattle dömdes en handfull personer till några dagars fängelse, efter Prag blev alla domar villkorliga och efter EU-toppmötet i Nice dömdes två personer till 1 månads fängelse var. Efter EU-toppmötet i Göteborg har hittills 41 personer dömts för våldsamt upplopp till i genomsnitt 12 månader var förutom två fängesedomar för andra brott vilket totalt ger mer än 500 månader i fängelse. Efter HD domen som minskade strafftiden i ett av fallen för våldsamt upplopp med 16 månader innebär det att den total strafftiden enbart för domar för våldsamt upplopp i Göteborg minskat från 246 gånger längre tid till 238 gånger längre tid. Våldet har dock vid flera tillfällen varit allvarligare på andra platser. Både i Nice och Prag användes molotovcocktails vilket inte skedde i Göteborg.

Sverige blev dock först i världen med polisskott mot toppmötesdemonstranter vilket direkt följdes av dödsjutningen vid G-8 mötet i Genua. Åtminstone ett större preventivt massgripande har skett vid ett toppmöte tidigare. Vid EU-toppmötet i Amsterdam 1997 greps 380 personer för medlemskap i brottslig organisation i en demonstration på tillåten plats. Detta polisingripande dömdes senare som olagligt i domstolen och miljontals kronor betalades ut i skadestånd till demonstranter som berövats sin frihet. I Sverige har polisen i Malmö och Göteborg hittills kunnat genomföra preventiva massgripanden och åsamkat demonstranter tre gånger mer skador än man själva fått helt ostraffat.

Ingen demonstrant kan längre lita på svensk polis, rättsväsende, massmedia eller ansvariga politiker säger Mårten Björk, medlem i Demokratinetets uttalandegrupp och aktiv i gruppen NOG i Malmö. Den Göteborgsgeneration med tiotusentals svenskar, 1.500 från Norge, 1.000 från Danmark, 500 från Finland och hundratals från andra länder som framträdde under EU-toppmötet och bemötts av västvärldens mest repressiva kriminalisering måst nu söka internationellt stöd för att få rättvisa. Stödet från tusentals italienare som protesterat mot ett av rättsövergeppen efter Göteborg tillsammans med fem fackföreningsledare i Norge och en norsk insamling på 200.000 kronor för att stödja den anklagade visar att det är möjligt att få internationellt stöd. Demokratinetet kommer nu att gå ut med information till andra länder och uppmana till opinionsbildning och internationell granskning.

Undersökningen grundar sig på en genomgång av demonstrationsdeltagare vid mer än 60 toppmötesprotester sedan den först kända aktionen genomfördes vid ett finansministermöte på Lidingö 1968. 1.000.000 deltagare i New York 1982 vid FN:s specialsession för nedrustning är den största toppmötesprotesten hittills följt av 300.000 demonstranter vid EU-toppmötet i Barcelona under våren 2002. Uppgifter om konfrontationer och frihetsberövanden förekommer inte ofta eftersom det varit ovanligt även om omfattande kravaller skedde redan vid Världsbanksmötet i Köpenhamn 1970.

Tord Björk

Demokratinetets uttalandegrupp

Demokratinetet bildades med stöd av 101 medgrundare från hela Norden i Malmö 21 april på årsdagen efter demonstrationen mot EU:s finansministermöte 2001. Demokratinetet uppmanar till protester i hela landet mot EU:s terroristlagstiftning och ordnar ett stormöte och demonstration för demokrati och rättvisa i Göteborg 15 juni. Nätverket vill främja icke-våldsliga konfliktlösningar och värna om likhet inför lagen vilket kräver omprövning av Göteborgsdomarna efter EU-toppmötet som politiserar och mångdubblar straffen.

För mer information:

Tord Björk, Demokratinätets uttalandegrupp 044-12 32 94, e-post: tord.bjork@mjuv.se
Mårten Björk, Demokratinätets uttalandegrupp och NOG, Malmö 0702-784 13 60

Miljöförbundet Jordens Vänners folkrörelsestudiegrupps hemsida: www.folkrörelser.nu

* I det ursprungliga pressmeddelandet var siffran angiven till 237 istf det korrekta 238.

Bilaga 2

Statistik med beräkning som polisen förordar

Företrädare för Göteborgspolisens har kritiserat beräkningsmetoderna för denna rapport. De menar att utgångspunkten bör vara det totala antalet deltagare i demonstrationerna vid ett toppmöte och inte enbart antalet i den största demonstrationen. I Göteborg uppger polisen 20.000 deltagare i den största demonstrationen och 50.000 deltagare totalt. Det kan innebära att toppmöten där det förekommit flera stora demonstrationer kan få en mindre andel frihetsberövade. Ett sådant beräkningssätt bör också innebära att det totala antalet frihetsberövade räknas på samma sätt vilket innebär att om samma person går i flera demonstrationståg eller omhändertas flera gånger räknas varje gång till det totala antalet.

Andel frihetsberövade

Sammanslagning av samtliga demonstrationer vid ett toppmöte utan hänsyn till att personer ofta deltar flera gånger under ett toppmöte. På samma sätt ökar totalantalet frihetsberövade när sådana upplysningar finns genom att en del personer omhändertagits flera gånger. Dessutom utgår denna tabell från högre skattningar som getts av antalet deltagande demonstranter.

1.	12,6%	266 av	2.100	Tillståndsgiven demonstration + fördemo, EU Ecofin, Malmö 2001
2.	10,0%	700 av	7.000	Förbjuden demonstration, NATO, München 2002
3.	4,5%	900 av	20.000	Demonstration och blockad, IMF/Världsbanken, Prag 2000
4.	2,3%	1.200 av	50.000	De flesta vid motkonferens EU, Göteborg 2001
5.	1,3%	200 av	15.000	Demonstration WEF, New York 2002
6.	1,3%	700 av	55.000	Preventiva frihetsberövanden EU, Amsterdam 1997
7.	1,0%	100 av	10.000	Kravaller, Världsbanken, Köpenhamn, Danmark 1970
8.	0,6%	500 av	80.000	Demonstration och blockad, FTAA, Quebec 2001
9.	0,16%	500 av	300.000	Demonstrationer och blockader, G-8 Genua 2001
10.	0,09%	100 av	105.000	Demonstration och blockad, EU, Nice 2000
11.	0,008%	100 av	1.200.000	Demonstrationer och aktioner, EU, Barcelona 2002

Frihetsberövade i absoluta tal

1.	1.200 (1.155)	av 20.000	Demonstrationer och kravaller, motkonferens, EU, Göteborg 2001
2.	900 (850+)	av 12.000	Demonstration och blockad IMF/Världsbanken, Prag 2000
3.	700	av 50.000	Preventiva frihetsberövanden EU, Amsterdam 1997
4.	700	av 7.000	Förbjuden demonstration, NATO, München 2002
5.	500 (508)	av 150.000	Demonstration och kravaller, G-8, Genua 2001
6.	500	av 50.000	Demonstration och blockad FTAA, Quebec 2001
7.	300 (266)	av 2.000	Tillståndsgiven demonstration EU Ecofin, Malmö 2001
8.	200	av 15.000	Demonstration WEF, New York 2002
9.	100 (109)	av 300.000	Demonstrationer och aktioner, EU, Barcelona 2002
10.	100	av 20.000	Demonstration, OECD IT-möte, Neapel 2001
11.	100 (103)	av 10.000	Demonstration och kravaller, Världsbanken, Köpenhamn 1970
12.	100 (60)	av 100.000	Demonstration och kravaller, EU, Nice 2000

En beräkning enligt detta sätt ändrar inte på Sveriges position som högst på listan både när det gäller andel frihetsberövade av demonstranterna och det totala

antalet. Snarare förvärras bilden ytterligare av att det totala antalet frihetsberövade under EU-toppmötet i Göteborg med denna beräkningsmetod blir än mer markant högre än i alla andra länder. Det har att göra med att ett stort antal frihetsberövades i Göteborg flera gånger, däribland kökspersonalen i massbespisningsköket Rampenplan som under tjugo års tid lagat mat åt demonstranter i hela Europa utan att någonsin varken i det kommunistiska östeuropa eller på annat håll bli berövade sin frihet. De speciella stormningar av skolor som genomfördes i Göteborg vid två tillfällen ledde till att många frihetsberövades. Rapporterna från andra toppmöten saknar uppgifter om frihetsberövanden av samma person flera gånger. Det kan ha att göra med att frihetsberövande skett genom att personer häktats eller satts i fängelse under hela tiden för toppmötet. Men vid flera tillfällen uppges frihetsberövande enbart ha handlat om ett antal timmar vilket gällde för ungefär hälften av de som greps i Amsterdam 1997 och alla de som anhölls under kravallerna i Köpenhamn 1970.

Bilaga 3

Förkortningar:

ADB Asia Development Bank

BWI Bretton Woods Institutions

ECE Economic Commission for Europe, FN organ för Nordamerika, Europa och Ryssland

EU Europeiska unionen

FTAA Free Trade Agreement for Americas

FN Förenta nationerna

G-7 Världens sju rikaste industriländer

G-8 G-7 plus Ryssland

GATT General Agreements on Trade and Tariffs

IMF International Monetary Fund

NATO North Atlantic Treaty Organisation

NGO Non-governmental organisation

OAS Organisation of American States

OECD Organisation for Economic Cooperation and Development

WEF World Economic Forum

WTO World Trade Organisation